

Részlet Csia Lajos „Szentség” című előadásából, amelyet elmondott Balatonszárszón - 1948-ban.

Láttuk, hogy a „szent” szó értelmének van egy negatív és egy pozitív oldala. De azt is láttuk, hogy a két oldal csak együtt adja a „szent” szó teljes értelmét. A szentség negatív oldala: elszakadás minden szentségtelentől; e szakadás nélkül a szentség lényegét veszítené el, mert szentnek azt nevezzük, ami egytől áthatott, s amiben semmi keveredés nincs. A szentség pozitív oldala annak íze, zamata, illata, aminek a szent átadta magát, vagy ha Istenről van szó, az isteni lényegnek zamata, illata, íze, melynek csak lehellete is lúgként marja a szentségtelent és felüdíti az Istenre szomjazót. Ha a szentség szó értelmével, tisztába akarunk lenni, Isten szentségét kell szemlélnünk.

Az előzőekben vizsgálat alá vettük a külső szentséget és jelképes szentségnek neveztük, mert a szentségnek csak az anyagi világra vetett vetületét pillantottuk meg benne, nem a való lényegét; benne csak halványan visszaverő tükröt ismerünk meg, mely csak sejtette, de nem mutatta meg az igazi szentséget.

Mégis, ebben a halvány tükörben is láttunk már valamit Isten szentségéből. Láttuk a szentség szigorúságát; Isten nem érintkezett közvetlenül a bűnös néppel, hanem elkerítette magát tőle. A zsidó nép tudta, látta, hogy Isten között lakik, mert ezt hirdette neki a kerített és leplekkel letakart sátor; de sokszor hallotta Mózes, és a vének ajkáról, azokat a szigorú parancsokat is, amelyek megkivánták, hogy ha Isten a táborozó nép között lakik, a tábornak magának is szentnek, tisztának kell lennie. (V.Mózes 25: 9-14). A táborban nem volt szabad piszkot tőrnie a népnek, és ha ember lett tisztátalan, annak is ki kellett mennie estig a táborból és csak megmosakodás után abba bemennie. Az egész vándorlás alatt úgy kellett a népnek viselkednie, mint aki egy nagyon tisztelt, félelmetes és kényes vendéget rejt maga között. De a zsidók között lakó Isten nemcsak félelmetes volt a maga szentségében, hanem hűségese és dicsőséges Szabadító is, aki felhőt és tűzfelhőt teremtett a táborban lakók szeme elé, és abban a felhőben jelent meg nekik; aki a szentélyt is dicsőségével töltötte meg, aki nemcsak fénylő látomás volt, hanem szabadító hatalom is, mikor feltartoztatta a fáraó seregét, megverte Amálekot és ellenségek között megóva vezette 40 évig a népet.

Pozitív értelemben a szentség azt jelentette, hogy Isten szabadításának hűségében és hatalmában egyetlenné bizonyult, akihez hasonló szabadító Isten a földön nem akadt. Istennek ez a páratlan volta adja meg szentségének igazi értelmét. Ugyanebben a dicsőségben jelent meg, amikor Salamon a templomot felszentelte, és amikor a benne bízó népet a bírák alatt, Dávid vezetése mellett, a megtérő hű

királyok idején az ellenségtől számtalan esetben megmentette: de mikor a nép elhagyta Istent, amikor gonosz királyok bálványokat állítottak fel, a népet mindig elhagyta és ellenségeinek kezébe adta oda. E kettő: a bűn megtorlása és a megtört szívűnek megszabadítása együtt adja Isten szentségét. Isten szentségében együtt látták a próféták is a két pólust. Dávid zsoltáraiban bűne miatt retteg és Isten szabadítását magasztalja. Ézsaiás, amikor Szeráfok énekét hallja:

„Szent, szent, szent a Seregek Ura!” Rémülten kiált föl: „Jaj nékem, el kell vennem, mert a Seregek Urát látta szemem!” Aztán tapasztalja, hogy ajkát az oltár „szene” érinti és erre tisztátalansága eltisztul (Ézsaiás 6.) Ugyanilyen rémületet kapnak Jeremiás, Ezékiel, Dániel és ugyanilyen szabadítást nyernek, s a félelem és szabadulás egyaránt Isten szentségétől való. Hányszor hangoztatja Isten Ézsaiás prófeta ajka által a maga egyedülvalóságát:

„Én vagyok Jahve, a ti Szentetek!”

„Én vagyok az Első és Utolsó és Nálamnál több nincsen!”

(Ézsaiás 45: 1, 44: 6.)

Hogy Ő az első és az utolsó, kit senki meg nem előz, kit senki túl nem él, kinek párja nincsen: ez az Ő szentsége! De Ő azért egyedülvaló, mert senkiben sincs az a tartalom, amely őbenne van. A hangsúly tehát nem az egyedülvalóságon, hanem az egyedülvalóság okán van. Az az ok, amely Istent egyedülvalóvá teszi, Isten lényében, van, és ez változatlansága, örök hűsége, mely nála nem erő-kifejtés következménye, hanem természetéből folyik. Ezt a természetet egy külön név jelöli, melyet úgy tekintenek, mint Isten tulajdonnevét, melyet Rajta kívül senki sem használhat. Ezt a nevet a zsidók annyira tiszteletben tartották, hogy ajkukra sem vették, hanem helyette az „*Adonáj*” szót ejtették, mely ezt jelenti: „Uraim”; de tartalmi többes lévén, nem tekintendő számbeli többesnek, csak Isten lényének többretűségét fejezi ki. Miután pedig a használatban a birtokviszony tudata elveszett, ezért a görög Biblia egyszerűen *Küriosznak* fordítja, „Úr”-nak. Később még ezt az *Adonáj* szót sem ejtették ki, hanem csak annyit mondtak, Istent akarta megnevezni, hogy a „Név”. A tiszteletnek ez a túlzó de szükségtelen megnyilatkozása azzal a sajnálatos következménnyel járt, hogy ma már azt sem tudjuk, hogy Istennek ezt a legjellemzőbb nevét, hogy ejtették ki a bibliai időkben. A tudományos álláspont az, hogy kiejtése régiesen „*Jahve*” volt. A „*chájá*” létigéből származik ez az alak, illetőleg annak régebbi alakjából, a „*chává*”ból, éppen úgy, mint Éva héber neve, a „*chavva*” sem a „*chájá*”, hanem e régebbi „*chává*” igéből ered. Egyes szám első személyben az igealak „*Echje*”-nek hangzik; Isten maga mondja így a nevét, és így idézi azt Mózes, mikor a hébereknek meg akarja magyarázni, hogy ki küldötte őt.

(II.Mózes 3: 14) Sem az „Echje”, sem a „Jahve” nevet nem szabad igealakoknak tekinteni, hanem főnevekként használt mellékneveknek, úgyhogy „Jahve” nem azt jelenti: „Aki van”, hanem a létező, az „Ehje” jelentése: „Én a létező”; Akit pedig minden egyéb jelző nélkül létezőnek neveznek, nem lehet más, mint aki önmagától létezik, kinek létének oka önmagában van; tehát a lét forrása, a valóság maga, a valóság forrása. És lám ebben egyedülálló Ő, úgyhogy senki sincs és nem is képzelhető, aki ebben mellé állítható volna. Van-e egyedülvalóbb megközelíthetlenebb, szentebb, mint aki a lét forrása, maga a Lét?

Hiszen Ő ad mindennek és mindenkinek létet és valóságot. Őbenne lélegzünk, mozgunk és vagyunk. Nélküle nem tehetünk egyetlen lépést; még a gyilkos is az Ő ereje által emeli fel kezét; még a káromló is az Ő erejével nyitja meg száját; Ő minden létnek, létünknek, minden történésnek lehetősége és forrása, kivéve azok életirányát, akiket saját képére és hasonmására teremtett; de a véghezvitelben még ezek is Tőle függnék. Mivel pedig Ő mindent eleve megállapított örök terve szerint intéz és cselekszik, azért minden, ami történik, csak ránézve, Őérte, Őfelé történhetik. Ezért Ő a Kezdet és a Vég, az Alfa és az Omega, az Első és az Utolsó. Ő volt, azaz Ő a múlt; Ő van, azaz Ő a jelen, és Ő az eljövendő, azaz a kikerülhetetlenül közeledő jövő. Nincsenek önálló természeti, lelki és szellemi törvények, hanem csak az akarata van, amelyet előre megalkotott és aszerint cselekszenek a tiszta angyalok, úgyhogy mi azt gondoljuk, hogy a természeti törvények kormányozzák a világot, pedig a történés változatlan rendje csak az Ő hűségének és változatlanságának következménye és bizonyossága, és éppen ez teszi Őt, „Jahve”-vá. Az újabb fizikai kutatások mind világosabban árulják el, hogy nincs önálló és meg nem semmisülő anyag, hanem az anyag eltűnhet és erővé változik, az erő pedig anyaggá lehet. De önálló erő nincs. Minden természeti, lelki és szellemi erő az Ő erejének megnyilatkozása: kinyújtja kezét, és világok támadnak; visszavonja kezét és világok hullanak a semmibe.

Ő hordozza magán a világot, de ez Neki nem fáradtság, hanem könnyű játék, isteni játszás, boldog mosoly, boldog, hogy létet adhat, mert a léttel együtt a boldogságot adja. Ő a boldogság és az öröm; az az öröm, mely az őzgidában ugrál, mely a kismadárban égnek emelkedik, és amely látja ezt az örömet és visszamosolyog rá. Ő a lelki és szellemi lét forrása éppen úgy, mint a fizikai lété, a testi erőé. Jóságot, szeretetet, hűséget, állhatatosságot ő önt a lelkekbe.

Nála nélkül nincs erkölcsi állásfoglalás, nincs igen és nincs nem. Őt utánozza a silány képmutató és a tettető, ki mindjárt összecsuklik, mihelyt Ő megszűnik adni az erkölcsi erőt és mindjárt eltéved, mihelyt Ő megszűnik világosságot adni. Ővé minden fenség és magasztosság és azé, akinek lelkébe önti e királyi tulajdonságokat; hiszen Ő az egyetlen király, a királyok Királya!

Mivel Ő minden lét forrása, Előtte minden pillanatban világos minden kis por-szem helyzete és minden gondolat iránya: hisz ami van, csak az Ő kisugárzása, visszavert tükörképe. A teremtés nem végtelen, de Ő végtelen. Semmi sincs öröktől fogva, csak Ő; mindennek van kezdete, de Neki nincs kezdete. Minden afelé a cél felé halad, amelyet Ő állított eléje. Igen, Ő egyedülvaló! És ezért Szent, megközelíthetetlen, kibányászhatatlan, kifürkészhetetlen. De nagysága mégsem ebben van; hanem abban, hogy minden teremtményéhez egyformán közel van, és a legkisebbel olyan kicsinyként tud beszélni, mintha Ő is olyan kicsiny volna. Alá tud szállni, le tud alázkodni, mert szeret. És ez a szeretet szent, mert egyedülvaló! Láthatatlan és mégis mindenben benne érezzük; megközelíthetetlen és mégis mindig kezében érezzük magunkat. Nem értjük szentségét és mégis imádjuk. Azért szent, mert Hozzá csak imádatlalt lehet közelíteni!

Beszélünk szentségéről, de csak vakok gyanánt tapogatózunk, mikor szentségéről beszélni akarunk. De hát éppen ezért szent Ő! Van egy erény, amelyről Istennél beszélni éppen olyan képtelenség, mint az erény szükségtelenségéről beszélni a teremtményeknél. Ez az erény: a szerénység. Annak, akiből való a mindenség és aki kezében tartja a mindenséget, szerénynek lenni hazugság volna. Istennek meg kell mondania, hogy Ő kicsoda. Vannak azonban az Istennek olyan tulajdonságai, amelyek a szerénységgel rokon sajátságoknak látszanak, noha egészen más forrásból származnak: egyik a mérséklet, melyet Istenben összhangnak nevezhetünk, a másik az elrejtőzés, mely nem alázatosságból fakad, mint a szerénység, hanem bölcsességből. Ezért a két erényért érezzük, hogy Isten kijelentésében soha sincs kérdés. Isten csak annyit közöl magáról, amennyivel használni tud és annak jelenti ki magát, akinek hasznára lehet. Isten elrejtőzik, azoktól, akik nem becsülik meg Őt, mint ahogy Jézus eltitkoltatta csodatevését, csak tanítványainak mutatta meg magát feltámadása után, és rejtőzködött azok előtt, akik csak azért akarták királyul elragadni, hogy kenyeret adjon nekik. Ez a szerénységnek látszó önmérséklet, mely mikor a bölcsesség úgy kívánja, elrejtőzni tud, szintén Isten szentségének jellemvonása. A szentség ugyanis szemérmes, tisztátalan szemektől nem bámultatja magát; az ilyen tekintet beszennyezné Őt. Isten tehát nem szerény, hanem Szent.

Miyen másként alakul ugyanez az erény a teremtménynél Istennel szemben. A teremtmény nem tud elrejtőzni Isten előtt. Minden gondolata nyilván van Isten előtt, sőt Isten többet lát belőle, mint Ő maga; Isten több gonoszt lát benne, mint saját megvesztegetett szeme. A teremtmény szemérme abban nyilatkozik meg, hogy igazán szegényli bűnös voltát, és nem hivalkodik vele; hogy nem hárítja bűnösségét, hamis alázatosságot hazudva magára; hogy Krisztus vére mögött hagyja azt, amit Krisztus vérével rejtett el. Öszinte bűnbánat szemérmesen vall

bűnt. Istennel szemben a szemérmes lelkület egy magyarra soha jól le nem fordított, szinte lefordíthatatlan szó fejezi ki: az ógörög „*euszebeia*”. A szóban az ógörög „*szebomai*” ige van benne, melynek jelentése: tiszteletet, félelmet, tehát tiszteletteljes félelmet vagy félenk tiszteletet érezni valaki iránt. Ebből a szóból képződött a császárokra alkalmazott díszítő jelző: „*szebasztos*”, melyet felséggel /*augustus császár*/ fordítanak magyarra, de tiszteletreméltót jelent inkább.

„*Euszebeia*” tehát azt a tiszteletteljes félelmet jelenti, amellyel ember a Szent Istennek tartozik. Erre a lelkületre célzott az Ótestamentumi bölcs, amikor az istenfélelmet a bölcsesség kútfejévé tette; azt értve alatta, hogy ilyen tisztelet nélkül Istennel érintkezést találni, a Tőle bölcsességet tanulni nem lehet.

Pajtáskodva közeledni Istenhez, hivalkodni vétkeinkkel: szemérmatlenség.

Isten nem bocsátja szeme elé a szemérmatlent; elrejtőzik előle. Ha Istennek a szemérmatlenség a szentsége, akkor az embernél is a szemérmatlenségben nyilatkozik az igazi szentség; de milyen mást jelent a szemérmatlenség Istennél, mint az embernél! Mikor tehát azt mondja Isten:

„*Szentek legyetek, mert Én szent vagyok*” - (III.Mózes 11: 44, I.Péter 1: 15), a két szentség alatt nagyon ellentétes. megnyilatkozású de közös forrásból eredő erényt ért; egyik esetben alázatosságot, másik esetben magát ismerő önmérsékletet; de mindkét esetben a jónak és nemesnek minden más fölé helyezését.

„*A szenteknek Te szent vagy!*” mondja a zsoltáríró (zsoltárok 18); a szent Istent tehát csak a szent ember értheti meg. Másokhoz nem is száll alá az Isten.

„*Mégis szent vagy Te, s ott laksz Izráel imádságaiban!*” (Zsoltárok 22: 4).

„*Magasságos és dicsőséges, ...kinek neve Szent. Én magasságban és szentségben lakozom, de a töredelmes és alázatos szívű emberrel is!*” (Ézsaiás 57: 15).

Viszont a szent ember sem hideg dicsőséget lát Isten szentségében, hanem bizalmat Isten részéről, hogy megmutatja rejtett valóságát és szíve egész melegével kiált föl: „*Lássad én lelkem az Urat, és egész bensőm az Ő szent nevét!*”

(Zsoltárok 103: 1, 33: 21). „*Mert szívünk benne örvend, szentséges nevében bízunk*”. A szent embert Isten szentsége nem riasztja el, hanem bizalomra indítja. Isten szentsége tehát abban is megnyilatkozik, hogy nem egyformán viselkedik az emberekkel szemben, hanem mindenkivel úgy, ahogy az isteni igazságosság kívánja: „*A kegyessel szemben kegyesnek mutatkozol; az őszinte emberhez Te is őszinte vagy; a tisztával tiszta vagy; a fonákot kijátszod*”. (Zsoltárok 18: 26, 27).

Jézus Isten szentségében hivatkozva kéri tanítványaira vonatkozólag, hogy tartsa meg őket, és az ítélő angyal szentnek mondja Istent azért, mert vért adott inni azoknak, akik más vérét ontották. (János ev. 17: 11, Jelenések 11).

Ha Isten nem volna szent, azaz minden emberi befolyástól, részrehajlástól megközelíthetetlen, akkor fordulhatnánk-e Hozzá bizalommal?!

Isten szentségét tehát csak a fonák ember érzi visszásnak; nem bosszúságra, inkább öröme ok, hogy a földi piszok, emberi igazságtalanság Hozzá nem férközhetik! Ézsaiás éppen Isten szentségében látja bizakodásunk okát és alapját, mikor az Istent gúnyoló Szenakhérib ellen így prófétál:

„Megcsúfol téged Sion szűz leánya! Kit szidalmaztál!

...Izráel Szentje ellen emeled föl szemedet!” (Ézsaiás 37: 22, 23).

De ami az egyiknek ítélet, az a másiknak szabadítás!

„Ne félj kis férgecske, Jákób... segítségül leszek... ezt mondja Megváltód, Izráel Szentje!” (Ézsaiás 43: 1). Hóseás próféta is Isten szentségétől várja haragja visszatartását: *„Nem cselekszem ízzó haragom szerint... nem vagyok ember, Szent vagyok te közötted!”* (Hóseás 11: 9).

Tehát, ha Isten szentségéből ítélet folyik is, és Isten szentsége igazságosságával jár karöltve: éppen ez az ok arra, hogy magasztalják Őt azok, akik ettől az igazságosságtól várják szabadulásukat. (Ézsaiás 5: 16).

Csia Lajos

„Csia Lajos - feljavított kézírata.”